

सुरं नरः । गवां मेधस्य यज्ञस्य फलं प्राप्नोति मानवः ।
हंससारसयुक्तेन विमानेन स गच्छति । पञ्चाशत्तु सह-
स्राणि कर्माणि दिवि भोदते । यत्ने पक्षे गते राजन् !
योऽश्वीयादपमेव तु । षण्मासानश्नन्त्य भगवानङ्गी-
राज्यीत् । पटिवर्षे सहस्राणि दिवसावसते स च ।
अश्वीयादुद्दितीये पक्षे यस्तु सर्वदिने जिति । वीणानां
मङ्गलीनाञ्च वेणुनाञ्च विगम्यते । सुधीर्मेधुरैः शब्देः
स सुप्तः प्रतिबुध्यते । संवत्सरमिच्छेन्न सासि सासि
पित्रे पयः । फलं विश्रजितज्ञात ! प्राप्नोति स नरो-
त्तमः । सिंहव्याघ्रप्रयुक्तेन विमानेन स गच्छति । शत-
श्लाघो सुरकन्या रमयन्ति च तन्नरम् । सप्ततिञ्च सह-
स्राणि वर्षाणां दिवि भोदते । मासादूर्ध्वं नरव्याघ्र !
नोपवासो विधीयते ।

महाफल्गुवृत्तं त्रिपुररुक्ते “पौषे लक्ष्णे विशाखासु-
युक्ता सैकादशी भवेत् । तस्यां संपूजयेद्दिष्णुसुषोमत्र वि-
विवन्नरः । सुमन्त्रपुष्पनैवेद्यैर्मन्त्रभूषणसम्पन्नैः । मासा-
नुमासम्पूजयेत् विधिना जगतीपतिम् । प्राशनद्वया-
द्युत्तरं कार्यं मासक्रमेण तु । गोमूत्रसुदकं सर्पि-
राक्षस्य कामतः परम् । ततोदूवादिध्वनीहितवांचैव
यवांसया । जलमकंकरैस्तप्तं दर्भाच्च क्षीरमेव च ।
हादश्यां भोजयेद्दिमान् दधिक्षीरगुहोदनैः । मास-
क्रमेण विप्रैर्यो दद्यात्सर्वज्ञते वृते । हतं तिच-
त्रीह्रियवसुवर्णसंयुतं घटम् । भोदके च युते कुम्भनात-
पन्नं पायसम् । फाल्गुने चन्दनं मासाः शतज्वालेति
दाक्षिणाः । व्रतमेतन्नाष्टाऽष्टमं द्वादष्टफल्गवम् । क-
र्त्तव्यं धर्मनिरतैर्विष्णुपूजनतत्परैः । व्रतमेतन्नरः लब्ध्वा
विप्राणां प्रवरे जुषे । वृजन्ता जायते भीमान् येदेवैरा-
क्षपारगः ।

महाफलवृत्तं भविष्यपु० “शुक्ल कौरव ! कर्माणि त्रिचिगुहा-
चितानि तु । श्रुत्वैव पापहानिः स्यात् क्षत्तानन्तं
फलं लभेत । क्षीराशनः प्रतिपदि । पुष्पाहारो द्वि-
तीयायाम् । जलवर्जितं तृतीयायाम् । तिषाक्षाशी
चतुर्थीनाम् । क्षीराशनः पञ्चम्याम् । फलाशनः षष्ठ्याम् ।
जाकाशनः सप्तम्याम् । विस्वाहारोऽष्टम्याम् । विष्णो-
शनो नवम्याम् । अग्निपकाहारो दशम्याम् । एका-
दश्यास्तपवासः । द्वादश्याम् । पायसाहार-
स्योदश्याम् । यावाद्वाहारचतुर्दश्याम् । गोमूला-
हारः कुशोदकप्राशनः पौर्णमास्याम् शतं प्राशनमभिः ।

उक्तानि प्राशनान्येवं विधिपूर्वमुदाहृतम् । क्षीरं प्रति-
पदायान्तु सर्वास्तु च विधीयते ।

महत्तमवृत्तं स्कन्दपु० “वैदिकेन विधानेन व्रतं पुण्यं मह-
त्तमम् । कश्चित्स्थितो तु कर्त्तव्यं विधानं तदहं न मे ।
स्कन्द उवाच “मासि मासि भाद्रपदे शुक्ले च प्रति
पत्तिथौ । नैवेद्यान्तु पचेन्नोनी भोक्ष्यन्तिगुणानि च ।
फलानि पितृपत्न्या दद्याद्दिमाय भोक्ष्य । देवाय भो-
क्ष्यैतानि दातव्यानि प्रयत्नतः । भुञ्जते भोक्ष्य तथा
व्रतस्य नियमाश्रयात् । सौवर्ण्यं कारयेद्देवं यथा शक्नो-
ति हरिण्यमयम्” इत्यादि ।

महाराजवृत्तं स्कन्दपु० “यदागस्त्य ! चतुर्दश्यामाह्नी भाद्र-
पदाथ वा । मितयागसितायां वा न विशेषो यथा
गपि । तदा कर्त्तव्यं भूत्वा त्वयोदश्यां यथाविधि ।
सर्ववृत्तं महाराजं तदा संकल्पयेन्नरः । चतुर्दश्यां ततः
कुर्यात्तिलगोमूत्रगोमयैः । ऋदाथ गङ्गाव्यने स्नानं
शुद्धाम्बुना ततः । शिवसंकल्पमन्त्रस्य ततो दशयते
पठेत् । शिवसंकल्पमन्त्रो यजाम्यतो दूरमित्यादिर्यजुः-
शाखाप्रसिद्धः “पञ्चाक्षरस्तु शूदृश्य जन्मकोटिहृतेस्ततः” ।
सुच्यते पातके सैत्तत्कृत्वा नात्र संशयः” ।

महालक्ष्मीवृत्तं स्कन्दपु० “महाराज ! निबोधेदं महा-
लक्ष्मीवृत्तं शुभम् । भद्र ! भाद्रपदे मासि शुक्लाष्टम्यां नरो-
त्तमः । त्वत्वागव्यं महालक्ष्मीमेकभक्तं प्रकल्प्य च ।
कुङ्कुमाक्तहस्तं स्नानं भोक्ष्यपत्ति संयुतम् । तन्मृगित-
प्रमाणेषु दम्पतीवास्तु वरे दुर्लभम् । दूरीकृतपदाक्षान्तं
भोक्ष्यैव तु भोक्ष्य । पुनरेवादिने मासि लब्ध्वाष्टम्यां
दिने शुभे । उत्सवं कारयेद्देव्यास्तु यो पश्यतनादितम्” ।

महावृत्तं कालिकापु० “महाव्रतमयो रक्षो येनारोहति तत्
पटम् । सुराचरसुनीनाञ्च दुर्लभं विधिना श्रेष्ठम् ।
पर्वस्याश्वयुजस्यान्ते पायसञ्च हतञ्जुतम् । नक्तं भुञ्जीत
शुद्धात्मा चन्दनञ्चैववाभितम्” । आश्वयुजस्यान्ते का-
र्त्तिके । पर्वणि अमावस्यायां कार्त्तिकेयन्त इत्यर्थः ।
येनैव दक्षुरसः । तिङ्गपु० “अष्टम्याञ्च चतुर्दश्यां पञ्च-
योरुसयोरपि । पर्वमेकं ततो शुक्ला नक्तं यः पूजयेत्स्नि-
वम् । सर्वयज्ञफलं प्राप्य स याति परमाद्भुतम्” ।
विष्णुधर्मोत्तरे “योगभूतं हरिं देवं चातर्क्यसुषोभि-
तम् । अर्चयेत् पौषमास्यान्तु सोऽश्वमेधपानं कमेत्” ।
योगभूतं सकलम् “ब्रह्मभूतममायायां पूजयेत्तासुषो-
भितः । राजस्ययवाप्रोति जलसहरति सकलम्” ।